

Pestprotocol

De oplossingsgerichte Pestaanpak

Gebaseerd op de uitgangspunten van de Vreedzame school

Onderdeel van het beleidsplan Sociale Veiligheid

Mei 2016

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
1.1 Wat verstaan we onder pesten?	3
1.2 Wat is het verschil tussen pesten en plagen?	4
1.3 Pesten; een complex groepsproces	4
2. Hoe voorkomen we pesten?	4
2.1 Het programma van de Vreedzame School	4
2.2 Het streven naar een positief en inclusief pedagogisch klimaat	4
2.3 Onderzoek doen naar de veiligheidsbeleving van de kinderen	5
2.4 Aanbevelingen voor het voorkomen van pesten	5
3. Ingrijpen bij pesten: de oplossingsgerichte pestaanpak (OPA)	5
3.1 Inzet van leiders in de groep	5
3.2 De oplossingsgerichte pestaanpak	6
3.3. De gesprekken	6
3.4 Mogelijke vervolgacties	7
3.5. De anti-pestcoördinator	7
4. Digitaal pesten	7
5. Herstelrecht.	8
6. Schorsing en verwijdering	9

1. Inleiding

Iedere basisschool heeft sinds 1 augustus 2016 de verplichting een Sociaal Veiligheidsplan te hebben. In dit plan beschrijft de school wat zij doet om de veiligheid van de kinderen te bevorderen, onveilige situaties aan te pakken en periodiek te meten hoe het met de veiligheid gesteld is. De school maakt haar veiligheidsbeleid op basis van deze gegevens.

Dit pestprotocol maakt deel uit van het Sociaal Veiligheidsplan van Sunte Werfert. Hierin beschrijven we heel duidelijk op welke manier wij omgaan met pesten in de school.

1.1 Wat verstaan we onder pesten?

Er zijn verschillende definities. Eén van de meest geciteerde is die van Olweus (1993): “Een leerling wordt gepest of tot slachtoffer gemaakt wanneer hij of zij bij herhaling wordt onderworpen aan de negatieve handelingen van één of meer medeleerlingen.” Een andere veelgebruikte definitie is die van Salmivalli (2010): “Pesten is een subtype van agressief gedrag, waarbij één of meer individuen bij herhaling een betrekkelijk machteloze ander aanvalt, vernedert en/of buitensluit.”

In ons pestprotocol sluiten we aan bij de algemene consensus dat we van pesten spreken als er sprake is van:

- Een negatieve intentie, bedoeld om iemand leed te berokkenen;
- Herhaaldelijke en langdurige blootstelling aan negatief gedrag/agressie van één of meer personen;
- Verschil in macht tussen pester en gepeste.

Oftewel:

Pesten is de herhaalde en intentionele agressie van sterkeren tegenover zwakkeren in een groep.

1.2 Wat is het verschil tussen pesten en plagen?

Hoewel het onderscheid tussen pesten en plagen soms wat diffuus lijkt, is er sprake van een wezenlijk verschil: Bij plagen is het negatieve gedrag niet structureel tegen dezelfde leerling gericht en is de machtsongelijkheid veelal niet zo duidelijk aanwezig als bij pesten. De insteek bij plagen is bovendien eerder elkaar aan het lachten maken, dan dat er sprake is van een negatieve intentie en buitensluiten.

Pesten is van een andere orde. De machtsongelijkheid en de structurele gerichtheid op één persoon maakt het onvergelijkbaar met plagen. Pesten is weloverwogen en proactief, gebeurt niet per ongeluk of spontaan, en ook niet als gevolg van uitlokking.

Pesten komt veel voor. Uit landelijk onderzoek blijkt dat 10 – 15% van de leerlingen regelmatig gepest wordt. De gevolgen voor de gepesten kunnen groot zijn, blijkt uit datzelfde onderzoek. Gepest

worden kan samengaan met problemen op allerlei terreinen, die kunnen voortduren tot in de volwassenheid. Onderzoek naar antipestprogramma's laten zien dat pesten wel kan worden teruggedrongen, maar nooit helemaal uitgebannen.

1.3 Pesten; een complex groepsproces.

Pesten is zelden een geval van alleen maar daders en slachtoffers. Vaak zijn er veel meer leerlingen betrokken, bijvoorbeeld in de rol van toeschouwer, die het pesten aanmoedigen of meedoen, waardoor de pester zich gesterkt voelt. Een andere rol is die van buitenstaander. Als die niet ingrijpen, geven ze een signaal af van instemming. Verdedigers kunnen een belangrijke rol spelen. Bovendien blijken al die rollen niet statisch te zijn, maar dynamisch; afhankelijk van de situatie kunnen leerlingen verschillende rollen aannemen.

2. Hoe voorkomen we pesten?

Zoals we in de inleiding gezien hebben, wordt er overal gepest. Helemaal voorkomen is dus een illusie. Wel kunnen we preventief handelen. Dit doen we op verschillende manieren.

2.1 Het programma van de Vreedzame School

Het programma van de Vreedzame School is de lessencyclus die o.a. beoogt het pesten op school te verminderen. Dit wordt gerealiseerd door het gedrag van kinderen heel duidelijk te benoemen, te bespreken, en te kijken naar de gevolgen van gedrag voor anderen. In Blok 1 (We horen bij elkaar) wordt expliciet aandacht besteed aan pesten en aan het onderscheid tussen pesten en plagen. Aangezien het programma uitvoeren geen garantie biedt voor resultaten, is het van belang om structureel na te gaan of de doelen van het programma wel gehaald worden. Vragen die gesteld moeten worden over de doelen van het programma die samenhangen met de sociale veiligheid en pesten zijn:

- Lossen leerlingen op onze school conflicten op een constructieve manier op?
- Staan onze leerlingen open voor verschillen?
- Krijgen leerlingen op onze school een stem en gaan ze daar op een verantwoorde wijze mee om?

2.2 Het streven naar een positief en inclusief pedagogisch klimaat

De leerkracht is in zijn/haar groep gericht op een positief pedagogisch klimaat. Niet alleen door de lessen van de Vreedzame School, maar ook door een waakzame en alerte houding, waarbij vooral positief wordt gereageerd op goed gedrag, dat klassikaal wordt benoemd als gewenst gedrag. In het klein wordt negatief en ongewenst gedrag gecorrigeerd.

Bij deze aandacht voor positief gedrag hoort ook dat we niemand buitensluiten (inclusief dus). Er is aandacht voor verschillen tussen leerlingen, en deze verschillen worden positief gewaardeerd.

2.3. Onderzoek doen naar de veiligheidsbeleving van de kinderen

Van scholen wordt verwacht dat zij jaarlijks de veiligheidsbeleving van kinderen in kaart brengen, waaronder de mate waarin pesten voorkomt. Daarbij dient de school een instrument te gebruiken dat inzicht geeft in de beleving van de sociale veiligheid, in de feitelijke aantasting van de sociale veiligheid en het welbevinden van de leerlingen. Binnen de Vreedzame School wordt hiervoor de veiligheidsthermometer gebruikt. Het is een eenvoudig instrument, bestaande uit 2 versies: één voor de leerlingen van de groepen 2, 3 en 4 en één voor de leerlingen van de groepen 5, 6, 7 en 8. De resultaten van de veiligheidsthermometer worden geanalyseerd op individueel niveau, op groepsniveau en op schoolniveau. Deze wordt binnen het team besproken en afhankelijk van de resultaten kan hier een Plan van Aanpak op de verschillende niveaus uit voortkomen.

2.4. Aanbevelingen voor het voorkomen van pesten

Hieronder een aantal aanbevelingen, passen bij het concept van de Vreedzame School.

De leerkracht:

- draagt een expliciete sociale en morele norm uit;
- maakt van de klas een gemeenschap;
- maakt van de school een gemeenschap;
- investeert in de relatie met de leerlingen;
- zet coöperatieve werkvormen in;
- maakt leerlingen medeverantwoordelijk; ook bij pesten;
- bekrachtigt gewenst gedrag: opstekers!

3. Ingrijpen bij pesten: De oplossingsgerichte pestaanpak (OPA)

Zoals eerder besproken is pesten niet helemaal te voorkomen. Afzonderlijke gevallen kunnen zich blijven voordoen. Als er toch pestgevallen zijn, is het uiteraard zaak om eerst na te gaan of de preventieve maatregelen wel voldoende ingezet zijn geweest. Soms is er echter meer nodig.

3.1 Inzet van leiders in de groep

Ieder kind in de groep heeft een rol. In het begin van het schooljaar komt pesten en plagen én de rol van een ieder hierbij aan bod. Er ontstaat in de groep een gedeeld gevoel van “pesten kan echt niet bij ons”. Kinderen moeten het gevoel krijgen dat ze iets kunnen doen om een gepest kind te helpen. Ze kunnen tussenbeide komen, maar vaak zijn kleinere acties ook erg belangrijk: bij de gepeste gaan staan, deze in hun spel betrekken, een volwassene waarschuwen, troosten achteraf.

De leerkracht kan populaire kinderen in de groep aanspreken op het feit dat zij een waardevolle rol kunnen spelen om het pesten te stoppen. De impact van hun gedrag is vaak groot, en zij hebben dat niet altijd zelf in de gaten.

3.2. De oplossingsgerichte pestaanpak

De oplossingsgerichte pestaanpak past goed binnen de principes van de Vreedzame School. De aanpak bestaat uit een serie gesprekken met niet alleen de gepeste en de pester, maar met alle leerlingen van een groep.

Belangrijke elementen van de oplossingsgerichte pestaanpak zijn:

- Alle leerlingen betrekken bij het probleem;
- De positieve invloed van leeftijdgenootjes benutten;
- Focus op de relatie met de groep;
- Verantwoordelijkheid en zorg voor elkaar;
- Geen schuld, verwijten of straf;
- Uitgaan van het goede in ieder kind;
- Aanmoedigen van empathie;
- Iedereen is verantwoordelijk;
- Snel, positief en oplossingsgericht;
- De pester krijgt de kans zijn of haar gedrag te veranderen.

3.3 De gesprekken

1. Gesprek met het gepeste kind.

De leerkracht praat met het gepeste kind over de situatie, vraagt of hij/zij hulp wil en stelt met hem of haar de steungroep samen. Dit is een gemengde groep van 5 tot 8 medeleerlingen, waaronder leerlingen die de gepeste noemt als mogelijke helpers, maar ook de pester en meelopers of buitenstaanders.

2. Gesprek met de steungroep (zonder de gepeste leerling)

De steungroep wordt uitgenodigd om de gepeste leerling te gaan helpen. Zij worden uitgenodigd om met ideeën en voorstellen te komen. Dit alles met het doel dat het pesten moet stoppen.

3. Tweede gesprek met de gepeste

Na ongeveer een week bespreekt de leerkracht hoe het nu gaat met de gepeste. Wat is er beter gegaan; wat heeft de leerling er zelf in gedaan? De leerkracht complimenteert de leerling. Pas op voor een afhankelijke houding van de leerling. Soms is er binnen de steungroep gesproken over gedrag van het gepeste kind waar het kind zelf aan kan werken.

4. Een tweede gesprek met de steungroep

Na ongeveer een week is er ook een gesprek met de steungroep, waarin ieder lid de gelegenheid krijgt om te praten over wat zij of hij heeft gedaan. Het is niet van belang of alle voorstellen uitgevoerd zijn; als het pesten maar is gestopt!

Vaak is het pesten na een week gestopt. Soms is het nodig de steungroep nieuwe acties uit te laten bedenken en nog een week de gelegenheid te geven deze uit te voeren. Soms is het zinvol de samenstelling van de steungroep te veranderen.

5. Ouders op de hoogte brengen

Ouders kunnen op de hoogte zijn van het veiligheidsbeleid op school, waar dit pestprotocol een onderdeel van is. Ouders worden altijd ingeschakeld als er echt sprake is van pesten. We vragen ouders een actieve rol in te nemen om mee te denken hoe de pestsituatie beëindigd kan worden. Ook als er gesprekken door een externe of een andere volwassene binnen de school worden gevoerd, worden ouders altijd hierover geïnformeerd.

3.4 Mogelijke vervolgacties

Wanneer een kind langere tijd gepest is, kan het gedrag ontwikkelen dat niet effectief is. Hierbij kan gedacht worden aan gedrag als: zicht kwetsbaar tonen in het contact met anderen, gedrag van anderen snel als pesten zien, onvoldoende voor zichzelf opkomen, conflicten uit de weg gaan, etc. Het kind heeft tijd nodig weer vertrouwen in zichzelf te krijgen en ook in andere kinderen. Het is dus gebaat bij het opdoen van succeservaringen in het contact met anderen. Focus de begeleiding van het kind dan ook hier op.

De pester heeft soms ook hulp nodig. Vaak zijn dit kinderen met een negatief zelfbeeld. Zij hebben behoefte om gezien en gehoord te worden. Dan is het goed nar te denken hoe zij hun steentje op een positieve manier kunnen bijdragen in de groep en de school.

Mocht het pesten tenslotte zo hardnekkig zijn, dan zal de school zich beraden op andere stappen.

3.5 De anti-pestcoördinator

Sunte Werfert werkt niet met een pestcoördinator. De werkzaamheden van de pestcoördinator zijn belegd bij de stuurgroep van de Vreedzame School. Deze stuurgroep bestaat uit 3 leerkrachten en de directeur. In het geval dat pesten op school wordt geconstateerd, zal eerst de leerkracht met de situatie aan de slag gaan. Dit vanwege het feit dat de pestaanpak een groepsgerichte aanpak is. Mocht de aanpak van de leerkracht niet tot het gewenste resultaat leiden en er gesprekken met de ouders noodzakelijk worden, dan bespreekt de leerkracht de situatie met de stuurgroep. Samen wordt dan bepaald wat de route wordt. In de meeste gevallen betekent dit dat de (vervolg)gesprekken met de leerlingen en hun ouders door de directeur gevoerd gaan worden.

4. Digitaal pesten

Door de mogelijkheden van internet en de sociale media is er een nieuwe werkelijkheid gecreëerd, waarin pesten kan voorkomen. We spreken dan van digitaal pesten, online pesten of cyberpesten. Het is een nieuwe verschijningsvorm, maar de aanpak blijft hetzelfde.

*Wat je in het echte leven niet mag,
mag je online ook niet!*

Er zijn echter wel verschillen. Een belangrijk verschil is dat digitaal pesten anoniem is en dus laagdrempelig. Bovendien heeft digitaal pesten een grotere impact omdat je als gepeste nergens veilig bent. Het pesten gaat ook door als je thuis bent, 24/7. Het is onzichtbaar voor ouders en leerkrachten en kan lang doorgaan.

De online communicatie verloopt anders dan offline en brengt risico's met zich mee waar kinderen zich niet altijd bewust van zijn:

- Kinderen durven online meer dan offline; van kusjes en smileys tot gemene uitspraken als schelden, roddelen of bedreigen.
- Door het ontbreken van de non-verbale signalen en lichaamstaal ontstaan er snel misverstanden, waar door er weer sneller conflicten en ruzies kunnen ontstaan.
- Online zijn de grenzen niet zo helder: kinderen geven makkelijk persoonlijke informatie of geven zich letterlijk makkelijker bloot.

Dit alles pleit voor onderwijs in mediawijsheid op het niveau van het kind.

In preventieve zin zijn er een aantal aandachtspunten voor de leerkracht:

- aandacht voor de sociale media in de groep;
- alert zijn op signalen
- actie ondernemen bij signalen van digitaal pesten;
- lessen geven rondom digitaal communiceren en pesten;
- afspraken maken over digitaal communiceren in de groep.

5. Herstelrecht

De hierboven beschreven oplossingsgerichte pestaanpak is niet altijd mogelijk, of geeft soms geen resultaat: De pester stelt zijn of haar gedrag niet bij. Of soms wil de gepeste leerling niet meewerken. Soms valt de pester in herhaling en komt de grens van het toelaatbare in de school in het vizier.

Ter bescherming van de gepeste leerling zal de school nadat alle pogingen (inclusief een laatste waarschuwing) geen resultaat hebben gehad, denken aan schorsen of verwijderen. Een dergelijke noodoplossing is vaak geen oplossing van het probleem, maar een verplaatsing. Vaak blijven leerlingen elkaar ontmoeten en wordt het ongewenste gedrag elders voortgezet.

Om die reden kan het zinvol zijn, om voordat de fase van schorsing en/of verwijdering wordt ingegaan, de betrokkenen een laatste kans te geven om de situatie te herstellen.

Hierbij kan de methode van herstelrecht worden gebruikt.

Bij herstelrecht komen de bij het conflict betrokken partijen bij elkaar met als doel om 'de schade' te herstellen. Dan gaat het niet alleen om het herstellen van de materiële of emotionele schade, maar vooral ook om het herstel van de relatie. Naast de pester en de gepeste worden bij voorkeur ook anderen (familie, vrienden en andere betrokkenen) bij het gesprek betrokken.

Een voorwaarde voor het herstelgesprek is uiteraard dat de pester (en diens ouders) verantwoordelijkheid willen nemen voor het aangedane leed, het aanhoren van het verhaal van het gepeste kind (en diens ouders) over de zware gevolgen van het pesten en dat zij bereid zijn excuses te maken.

De basisvragen die bij een herstelgesprek centraal staan zijn:

- Wat is er gebeurd?
- Wat dacht je op dat moment en wat denk je nu?
- Wie is er door het gebeurde beschadigd, benadeeld en hoe?
- Hoe zorgen we er voor dat iedere betrokkene zijn kant van het verhaal kan laten horen?
- Wat is er nodig om te herstellen wat er is gebeurd?
- Wat leren we hierover voor de toekomst?

Herstelrecht is een eeuwenoud gebruik in culturen met hechte familiebanden. De principes van herstelrecht zijn in Nederland opgenomen in een nieuwe organisatie: De Eigen Kracht Centrale. Behoud van zeggenschap en regie over het eigen leven zijn essentiële uitgangspunten.

Het gevoel dat hierbij bij de pester wordt opgeroepen is een gevoel van schaamte. De schaamte die de pester ervaart vanuit het besef dat zijn gedrag pijnlijk is voor diegenen die van hem of haar houden.

Schorsing en verwijdering

Als de veiligheid van leerlingen, leerkrachten, ander personeel of ouders in het geding is, is optreden geboden. Daarbij hoeft het niet alleen om de fysieke veiligheid te gaan; het kan ook de sociale en emotionele veiligheid betreffen. Als er een noodzaak is om stevig op te treden, dan hanteren we onderstaand protocol dat voor alle betrokkenen helder aangeeft welke stappen worden gezet als er sprake is van een extreme situatie.

Leerlingen die het gevoel van veiligheid van anderen schade toebrengen door hun houding of gedrag (te denken valt aan: vechten, slaan, bedreigen, schelden e.d.) waardoor medeleerlingen en/of leerkrachten zich onveilig voelen, kiezen ervoor zich niet aan de schoolregels te houden en op die manier hun verbinding met de groep te verbreken.

Deze leerlingen worden door de leerkracht voor een dag/dagdeel buiten de groep geplaatst.

De ouders worden hiervan in een gesprek op de hoogte gesteld door middel van een gesprek. De leerkracht bespreekt met de leerling hoe ervoor gezorgd kan worden dat het gewenste gedrag wel wordt vertoond. De Commissie van Bestuur wordt in kennis gesteld.

De leerling mag de volgende dag in de eigen groep laten zien dat het zich wel aan de schoolregels kan houden. Verschillende vormen van hulp (zie boven) kunnen hiertoe worden ingezet.

Als een dergelijke situatie zich herhaaldelijk voordoet, volgt er een gesprek tussen school en ouders. Hierin wordt nagegaan welke extra begeleiding en afspraken nodig zijn. Tevens worden de ouders op de hoogte gesteld van een vervolprocedure als het gedrag niet tijdig in positieve zin verandert. Als zich – na dit gesprek – toch weer een vergelijkbare situatie voordoet, worden de ouders opgebeld en gevraagd hun kind te komen halen of de volgende dag thuis te houden. Ook dan mag het kind de dag erna weer in de groep terugkeren. De afdeling leerplicht van de gemeente en het schoolbestuur worden op de hoogte gesteld, aangezien het hier een schorsing van een dag betreft. Alleen de directie kan het besluit nemen tot schorsing en dit wordt vastgelegd in een brief.

In geval van herhaling kan de school overgaan tot schorsing van meerdere dagen. In dat geval wordt de afdeling leerplicht van de gemeente bij het vervolgtraject betrokken. Ouders hebben het recht om binnen vijf werkdagen bij het schoolbestuur bezwaar te maken tegen de schorsing.